

ПРАВОПИС НА ДУМИТЕ С **-ЪР-, -ЪЛ-, -РЪ-, -ЛЪ-**. ПРАВОПИС НА СЪГЛАСНИ **СТН, ЗДН, СТВ**

В някои думи гласният звук **ъ** мени мястото си спрямо съгласните **р** и **л**. Така се образуват групите **-ър-, -ъл-, -ръ-, -лъ-**.

държа – дръжка
мълча – млъкна

Да пишем правилно!

В едносрични думи се пише **-ръ-, -лъ-**.

В многосрични думи се пише **-ър-, -ъл-**, ако след тях има един съгласен звук.

В многосрични думи се пише **-ръ-, -лъ-**, ако след тях има повече от един съгласен звук.

врѣх, грѣб, грѣк
глѣч, млѣк
врѣхове, грѣбица, грѣци
глѣча, млѣча
врѣхна, грѣбнак, грѣцки
глѣчка, млѣкна

За любознателните

В българския език се избягва струпването на съгласни звукове един до друг. Ето защо **ъ** мени мястото си. Целта е в една сричка **р** или **л** да не стоят до друг съгласен звук.

	Правилно	Неправилно
дърво	дър-во	дръ-во
изпържа	из-пър-жа	из-пръ-жа

Правилата за групите **-ър-, -ъл-, -ръ-, -лъ-** имат много изключения, при които мястото на **ъ** не се променя. Напр. от *сълза* се образува *сълзлив* и въпреки че има повече съгласни след първото **л**, гласният звук **ъ** не променя мястото си.

вълк, стълб, твърд, търг
грѣмотевица, мръсотия, длѣжен
повърхност, сълзлив

В българския език при изговор се избягва струпването на съгласни звукове в края на думата. Ето защо при думи, съдържащи – **стн-, -здн-, -ств-**, средният съгласен звук не се произнася, но се пише.

Пише се:
вестник, звездна, радостна
Произнася се:
[весник] [звездна] [радосна]

Да пишем правилно!

Проверка на правописа на съгласните се прави, като се намери друга сродна дума, в която търсеният съгласен звук се чува ясно.

Без **т** се пишат думите *израсна, прерасна, порасна*.

Дума	Дума за проверка
вестник	вести
звездна	звезда
братство	брат

1. Напишете сродни думи на посочените по-долу думи. Подчертайте само тези, в които ъ мени мястото си.

гълтам – _____
 кълбо – _____
 сърна – _____
 бърз – _____
 кръв – _____

2. Попълнете кръстословицата.

1.																				
2.																				
3.																				
4.																				
5.																				
6.																				
7.																				
8.																				
9.																				

- Гризач, подобен на мишка. Същ. име.
- Който се движи с голяма скорост. Прил. Име.
- Пълно обръщане, кръг при движение на нещо. Същ. име.
- Който е изцапан. Прил. име.
- Изпитвам чувство на скръб. Глагол.
- Отсечено недебело дърво. Същ. име.
- Който има гърбица. Прил. име.
- Трънлив храст. Същ. име.
- Който е направен от дърво. Прил. име.

3. Попълнете пропуснатите съчетания -ър-, -ръ-, -ъл-, -лъ-.

д__жа д__жката
 хв__ковато хв__чило
 п__ен п__нител

4. Редактирайте правописните грешки.
 В днешно време затълстяването е проблем.
 Подът е мърсен.
 Завръзвам си връзките.

5. Напишете професиите в ж.р.

артист – _____
 спортист – _____
 пианист – _____
 тенисист – _____

6. Разпределете думите в таблицата.
 младост, старост, детство, братство,
 смелост, пораствам, израствам, гордост

Думи с -ост-	Думи със -ств-

7. Напишете две изречения с две от думите в 6. задача.

8. Подчертайте подходящата дума за проверка на правописа.

власт – властта, властен
 прелест – прелестна, прелести
 пакостник – пакост, пакости
 съвестна – съвест, съвестен

9. Посочете към кое от правилата се отнася всяка от думите.

Първият (1) плакат е закаченна стълба (2).
 Настъпи тягостна (3) тишина.
 Обичта е чувство (4) на привързаност. (5)

Групи -ър-, -ъл-, -ръ-, -лъ-	1
Групи -ост-, -ств-	

10. От дадените корени образувайте думи със -стн- или -ств-.

род, гост, чест, радост, бяг

ТЕСТ 9

Прочети текста внимателно и отговори на въпросите.

Из „Роуз и изгубената принцеса“

Холи Уеб

Фреди гледаше нетърпеливо книгата, която господин Фонтейн свали от полицата. Тя бе една от странните на вид и плашещи книги с тъмни кожени корици, отбеляза Роуз несигурно. Уроците по магия до този момент, макар и само два на брой, бяха чудесни, но не особено магически. Нямаше фойерверки. Нямаше хвърчащи искри. (...).

Ала нещо сякаш ѝ подсказваше, че днес ще бъде различно. (...) Господин Фонтейн сложи книгата на масата, отвори я и нежно поглади страниците. Фреди и Роуз се наведоха любопитно напред, за да прочетат заглавието в горната част на страницата. Беше ръкописно, с изумрудено-зелено мастило. „Теория и практика на омайването с някои лични наблюдения“.

– От кого е написана? – попита Роуз, възхищавайки се на заострения, елегантен почерк.

– От моя ментор¹, преди много години. Той беше страшен експерт по омайването – усмихна се господин Фонтейн под мустак при спомена.

Роуз кимна, но с намръщено лице.

– Фреди каза, че омайването е ужасно трудно – промърмори тя язвително. – Аз не знам нищо за него.

– А какъв смисъл би имало да те уча на него, ако го знаеше? – отбеляза господин Фонтейн. – Всъщност омайването е сравнително просто, но е много изтощително. Помниш ли как ми разказа, че госпожица Клюнър е изгубила мощта си да омайва, когато сте я нападнали? После си я е възвърнала, но вече не е могла да бъде така убедителна, след като истинската ѝ същност зад заблудата е била разкрита. Омайването трябва да се поддържа, не може да се занемарява. Затова е толкова трудно да се прави.

(„Роуз и изгубената принцеса“, ИК „Колибри“)

1. Какви уроци посещават Фреди и Роуз?

- А) по гладко четене
- Б) по писане на магии
- В) по правене на магии

2. Какво мисли Роуз за уроците по магия до този момент?

- А) че са много забавни
- Б) че са многобройни
- В) че не са магически

Подкрепи отговора си с две доказателства от текста.

Първо доказателство:

Второ доказателство:

3. Какво показва изразът *нежно поглади страниците*?

- А) Фонтейн пренебрегва книгата.
- Б) Учителят високо цени книгата.
- В) Децата не искат тази книга.

¹ Ментор – наставник, възпитател, учител.

4. Какъв е Фреди?

- А) любопитен
- Б) невеж
- В) разсеян

Подкрепи отговора си с две доказателства от текста, които показват поведението на Роуз.

Първо доказателство:

Второ доказателство:

5. Защо господин Фонтейн се усмихва „под мустак“?

- А) Спомня си за учителя си по магии.
- Б) Крие някаква тайна за книгата.
- В) Подиграва се на наивността на децата.

6. Защо според господин Фонтейн омайването е трудно?

- А) Омайването може да се прави само от добри магьосници.
- Б) Омайването трябва да се упражнява постоянно.
- В) Омайването се учи само от дебелите и опасни книги.

7. Как разбираш думите на господин Фонтейн: *А какъв смисъл би имало да те уча на него, ако го знаеше?* Напиши две възможни обяснения.

Първо обяснение:

Второ обяснение:

8. Какви са думите *омайвам* и *омайване*?

- А) антоними
- Б) синоними
- В) сродни думи

9. Какво е по цел на изказване оцветеното изречение?

10. Запиши с думи колко подлога има в изречението *Фреди и Роуз се наведоха любопитно напред.*

11. В кое време е глаголът в изречението *Фреди гледаше нетърпеливо книгата?*
